

Mytisk geografi

Karelen – Finlands förlorade själ

Karelen har fortfarande kvar sin attraktionskraft när det gäller att tillskriva området mytiska bilder och historier. Bilden av Finlands förlorade själ frodas i medierna, konstaterar **Jacob Löfgren**.

Alla nationer har en själ. Ett geografiskt område som genom historien har tillskrivits så många berättelser, att uppfattningen om området ifråga till slut blir en blandning av olika berättelser och sanning. "Landets själ" uppfattas som det som är äkta i landets kultur och historia, där själva rötterna ligger. USA har sin "the South", Italien Toscana, Frankrike har Provence, Sveriges rötter ligger i Dalarna, och om man får tro finska medier så ligger Finlands "själ" och rötter i Karelen.

Karelen är ett område som alla finländare har, och genom historien har haft, något slags uppfattning om. **Elias Lönnrot** for till Karelen när han skulle samla in folkdikterna som ingår i Kalevala. Finland förlorade största delen av området i kriget, tillsammans med viktiga städer, skogar och kloster. Karelen har haft, och har fortfarande, en naturlig attraktionskraft när det gäller att bli tillskriven berättelser. Jag vill visa på hur "drömmen" om Karelen har överlevt till våra dagar och hur den frodas i medierna idag.

Karelen är ett område med djupa skogar, klara sjöar, små byar och vackra städer. Det karelska folket är hårt arbetande men gästvänligt (även om vintrarna är

bistra). Karelen är också fullt av stora och små vackra ortodoxa kyrkor och kloster där munkarna lever sitt sälla liv i stillhet. Inget är som den karelska sommaren, och badplatserna är strålande. Karelen är Kalevalas land där befolkningen fortfarande har "magiska" och mystiska traditioner. Detta är bara en del av de egenskaper som har tillskrivits Karelen under årens lopp. Och det är egenskaper som dessa som finska medier spelar på när de behandlar Karelen.

Det mediala Karelen

Under våren 2008 har finsk och finlandssvensk TV varit fulla av berättelser om Karelen. Under påsken kom en finsk dokumentär som bar namnet "Sergei verenseisauttaja" som behandlade en karelskspråkig familj i Onegakarelen. Dokumentären handlade om en liten by djupt inne i en skog vid en klar sjö, där familjen hade en liten gård. Den lilla gården krävde mycket arbete året runt men familjen klarade sig. I dokumentären byggde byborna och familjen tillsammans ett nytt bönerum. På FST har man under våren kunnat se en dokumentärserie om de karelska städerna, där kända finlandssvenskar besöker sina barnomsstäder i Karelen. I serien har man fått en inblick i hur kulturellt det urbana Kare-

len var med körsång, kvällsdanser, restauranger och parker. Bland annat i Sordavala där **Lasse Pöysti** visade den gamla skolan, liksom biografen där han bestämde sig för att bli skådespelare.

I korthet kan man säga att dokumentärerna om Karelen handlar om en slags nostalgi. I dokumentärfilmen om Sergei fick vi se hur de karelskt finskspråkiga på andra sidan gränsen fortfarande existerar, och hur de på sina små gårdar övervinner alla odds. Dokumentärfilmen slutade också med att sonen Sergei flyttade till staden, fick jobb inom gruvindustrin och en bostad i ett betonghögghus. Byns äldre dog och gården föll i glömska. Lasse Pöysti var glad att se sina gamla lekplatser och fick vara nostalgisk i Ladoga skärgård. Han besökte Valamo och berättade hur munkarna tagit väl emot dem fast de var lutheraner, och redogjorde för hur vackra

kyrkorna var. Lasse har också köpt tillbaka sommarstugan som familjen hade i Ladoga skärgård. På ett liknande sätt behandlades även Kexholm och Viborg i den finlandssvenska dokumentärserien.

YLE agerar i dessa två dokumentärer på samma sätt som de tidiga insamlarna av folklöre i Karelen. Man väljer vilken bild man vill ge. Elias Lönnrot gjorde ett stort insamlingsarbete när det gällde eposet Kalevala och dikterna. Men precis som YLE och de nationalromantiska konst-

bild som spelade på nostalgin med Karelen som det "förlorade landet".

Olika kanaler, olika myter

Karelen har som sagt tillskrivits många egenskaper. Det som är lustigt är hur nostalgi och det "äkta" behandlades olika i de två dokumentärerna. I den finska dokumentären var man hårt arbetande, kyrkliga och rurala, medan FST5s dokumentär handlade om körsången, de fina restaurangerna i städerna och Ladoga skärgård.

bild vi har haft av Karelen (i viss mån) är konstruerad av oss själva. Medierna i sin tur förstärker vår dröm om Karelen eftersom det blir bra tv. Jag och många andra ser hellre ett Viborg eller Sordavala i "full glans", än den verklighet som existerar när man besöker städerna. Man vill tro på att det var underbart även om det var mycket jobb. Man vill tro på att solen alltid skiner över Karelen som talesättet hävdar.

Alla har vi en uppfattning om Karelen. Är det där Finlands "själ" bor, och har vi

"YLE agerar i dessa dokumentärer på samma sätt som de tidiga insamlarna av folklöre i Karelen. Man väljer vilken bild man vill ge."

närerna valde även han vilken bild han skulle presentera. Konstnärerna målade underbara vyer av Karelen och porträtterade gamla människor invid laduväggen. Lönnrot samlade på sig de dikter som sedan blev Kalevala men lämnade bort snuskiga vitsar, dryckesvisor och annat som inte föll honom i smaken. Han var intresserad av just de dikter som kunde bilda den avsedda helheten. Och där helheten inte blev fullständig fyllde han i själv. På samma sätt agerade dokumentärfilmarna. Man porträtterade arbetet, och samlingen kring kyrkan i "Sergei verenseisauttaja", och körsången, parkerna och lekplatserna i "Karelen tre städer". Man lämnade bort de ekonomiska problemen, arbetslösheten och alkoholismen som Karelen lider av idag. Man lämnade också helt bort det ryskspråkiga Karelen i dokumentärerna. Man valde en

Det "äkta" i Karelen blir olika beroende på vem som tittar. I "Sergei" var det en bild av arbete och belöning, glädje, sorg och svåra förhållanden, i den svenska festerna, seglingen, körsången och kulturen. Båda varianterna använde sig av markörer som man kopplar till delar av den finlandssvenska eller finlandssvenska kulturen. Detta leder till att oavsett tittare så får man en samhörighet med Karelen och man kan uppfatta det som "det förlorade".

Jag säger inte att det är "fel" att framställa Karelen som det förlorade landet, och jag inser att det de facto är en förlorad del av Finland. Jag vill bara påpeka att den bild av Karelen som ges i finska medier idag bygger på nostalgi. Detta är inte heller "fel" (och jag vill understryka den punkten), då jag också själv anser att det är fina berättelser som berättas inom nostalgin. Det jag vill visa på är att den

förlorat den som medierna verkar vilja hävda? Karelen som bild är fortfarande drömlig och alla har ett visst förhållande till landskapet. Jag personligen vill inte tala för andra än mig själv men min bild av Karelen handlar om morföräldrar, glass och doften av koskit. Det är min personliga drömbild.

Jacob Löfgren
skribenten är graduskrubent i
folkloristik vid Åbo Akademi
jlofgren@abo.fi